

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח  
www.daat.ac.il

או צר השירח  
והמליצה  
י"ח טביוב  
ר' שם טוב בן יוסף אבן פלקירא.

נולד בננב ספרד בערך שנת תתקפ"ה (1225) וימת אחרי שנת נ' לארץ השני.  
מימי חייו לא נודע מאומה, רק זאת ידענו כי איש מסבן היה וטובה לא ראה בעיניו.  
הוא נחשב בין גדולי הפילוסופים הדתיים בכני עמנו, ובכלל היה אוצר בלום מלא חכמה  
וסדע. בין הספרים הרבים אשר חקר בפילוסופיא נכבדים ביותר ספרו „מורה המורה“  
(פירושו על „מורה הנבוכים“ של הרמב"ם) וספר על שיטת הפילוסופיה של אבן גבירול (בין  
ספריו שנאבדו מאתנו, היה גם ספר „דברי הימים“ שהוא מוכיר בספרו ה„מבקש“).—החכם  
הזה נסה כחו גם במליצות ושרים, ואם גם לא הגדיל לעשות במקצוע זה, בכ"ו לא  
נרועים הם מרוב השירים שנכתבו כדורו בסגנון החריזי, והוא עולה עליהם בכח הסמירה  
והחריפות. אנהנו נביא בזה דוגמאות מסכתמיו שבספרו ה„מבקש“ (ס' ה„מבקש“ הוא מין  
ספור פילוסופי הכתוב בפרוזה נחרזה המעורבת בשירים שקולים).

## שירי שנינה על עשר ועני.

ש'ת ויתד, ש'ת ויתד וש'ת).

במקבצים עשר היה בותר

ועוב קריאה<sup>1</sup> אל זמן אחר;לאסוף<sup>2</sup> לך קמון בחר להיות

עובד אדמה או היה סוחר;

אך אם בגשך בקסף תוכל

לתת, אחוז בזה ואל תוחר.

\* \* \*

יתד וש'ת, יתד וש'ת ויתד ותנועה).

אנשים אמרו מאין תבונה<sup>3</sup>

אשר אין האנוש כי אם בשכלו;

ואמרת כי איש חכם<sup>4</sup>, אשר אין

אנוש כי אם ברוב עשרו וחילו,

## והקסף באולו מקלי איש

אני לא תאמין אשתו לקולו,

ויהיה בין בני אדם בשפלות

עדי עליו יהי משתין חתולו.

\* \* \*

(המשקל כניל).

זמן יוריש<sup>5</sup> מתי חכמה, ויעשירבסילים וחסר לךב יאשר<sup>6</sup>;

ומים תאסף עם אש בידך

בטרים תאסף חכמה ועשר<sup>7</sup>.

\* \* \*

(המשקל כניל).

בהרבות עשרך תהיה לאדון

ואיביך אני תחפיר ותבאיש,

1 קריאה בספרים.— 2 למען אסף.— 3 כלי דעת וכונה אמרו אנשים שאין האנוש וכו'.— 4 ואולם  
אני, כאיש חכם, אומר שאין אנוש וכו'.— 5 לי, ריש ועוני.— 6 יצלותי.— 7 נקל יותר לאסף בדרך  
אש ומים מלאסף חכמה ועושר

תתן אליהם את רעות רוח, והם  
לך יתנו כספם — ונם זה הבל.

### נדיבות וכולות.

(יתד ושיח, יתד וש"ח ויתד ותנועה).  
הנה קובץ מאד על יד ותרבה,  
ודע כי העני לאיש כמותו<sup>2</sup>;  
ואם תפיק רצון שואל וחספזו —  
טהרה תהיה עני כמותו<sup>3</sup>.

### דרך החיים.

(המשקל כנ"ל).  
נהג ולך בפני היום והעת  
ותנוח ולא תחיה בצער,  
ותחכם את היותך בין חכמים  
ועם הבוערים תסבל ותבער,  
ובראותך ארי — תשאג, והעת  
חמור תראה — פתח פיך ותנער.

### השתמש במקרה!

(ש"ח ויתד ניס בדלה, וכסוגר ניס וני תנועות).  
סחם לנהלים כשתמצא, אוי  
תפח ותדליק עד עלות להבת:  
נם בן בהצמים ומנך עץ חנית  
חושא ואליו תעשה להבת<sup>4</sup>.

ומיחס<sup>1</sup> הלא די לך בצורה  
אשר תורה היותך מקני איש.

### על הרופאים.

(ש"ח ויתד, ש"ח ויתד וש"ח).  
אם תאהב לעמד בסוד אישים  
יקרו וסתרבים היות צופה,  
וקאות צבית חן אשר מעין  
כל איש מסתרת: — הנה רופא!

\* \* \*

(המשקל כנ"ל).

אמר ומן לבקיל: הנה רופא,  
תמית בני אדם וקח ממונם,  
לך יתרון על מלאכי מנת  
כי הם ימיון האנוש בהנם.

### על המדקדקים.

(ש"ח ויתד וש"ח — ב' פעמים).  
סכל יהי קונה שכל וימנה  
עם השלמים, לו חכמה יהי קונה;  
אכן יכלה כל ימיו בדקדוק, איך  
מן המקורים הפעל יהי בונה.

### על המשוררים.

(ש"ח ויתד, ש"ח ויתד וני תנועות).  
בשיר בעת יפל לנפשך חכל  
רבים יהודוק, ושרי תכל

1 בהיותך עשיר תחשב גם למיחס, כי אז די לך רק צורה שתוכיח כי בן אדם אתה. — 2 כמות.  
3 כמותו. — 4 מלי, ולהכת הניתויה.

וַיִּחְקַר לְבָדָה שֶׁכָּל וְאַף כִּי  
גִדּוּדֵי הַדְּאָגוֹת שָׁם נִחְתָּיִם.<sup>5</sup>

\* \* \*

(המשקל כנ"ל).

כְּשֶׁתִּשְׁנֵא אָנוּשׁ, שִׁנְאָה גְלוּיָהּ  
שִׁנְאָה אוֹתוֹ בְּלֹא שִׁפְתֵי רַמְיָה;  
וְאִם תִּתְּהֵב, תְּהִי לוֹ אֶהְבֶּתְךָ  
מְזַקְקָת וּמְקַל סִיג וְנִקְיָה.

\* \* \*

(המשקל כנ"ל).

הַיִּשְׁמַח הַיְהוּדֵי הָאֲמֵלֵל,<sup>6</sup>  
וְהַלְקוֹ בֵּין בְּנֵי אָדָם מְקַלֵּל!<sup>1</sup>  
וְאִם הַיּוֹם יְהִי עֲשָׂרוֹ כְּחוֹל יָם,  
לְמַחֵר יִתְלוּף עָרוֹם וְשׁוֹלֵל;  
וּמֵה יִצְדֵק יִלּוֹד יַעֲקֹב וַיִּזְקֶה,  
כְּעוֹד אוֹיְבוֹ יְדִיגְהוּ וּפְלֵל?<sup>2</sup>  
וְאִיךָ יָרִים לְרֹאשׁוֹ יִשְׂרָאֵל  
וְהִנֵּה הוּא בְּדָם סְכוּת מְגוֹלֵל.  
אֲלֵהֵם! עֲמֶךָ הוֹשַׁע, אֲשֶׁר אָז  
תִּקְדֹּשׁ אֶת שְׁמֶךָ הַמְּקַלֵּל!

עוֹ וְאֲמִין.

(המשקל כנ"ל).

אִם אִיד כְּמוֹ סֵלַע, כְּמוֹ פִּטְיֵשׁ אָנִי,  
וְאֲנִי כְּמִים אִם הַתְּלָאָה רִשְׁף:  
לְבִי כְּבוֹאָהּ יִתְנוּק, כִּי הוּא כְּמוֹ  
סֵהַר מְאוּרוֹ יִתְנוּק בְּנִשְׁפָּה.<sup>3</sup>

עַל הַחֲצוֹנוּת.

(ו' וח' תנועות).

נֶפֶשׁ תּוֹקִיר נִבְנָה לְפִי  
כְּנִיז<sup>4</sup> אוֹ הוֹר סוֹחֹ, — דּוֹמָה  
לְמַכְבֵּד מֵת יַעַן קִבְּרוּ  
אוֹתוֹ בְּסִכְרֵי כִי רִקְמָה.

\* \* \*

(יתד ושית, יתד וש'ת ויתד ותנועה).

חֲקוֹר חֲכָמָה וְרַע מְשַׁפֵּט וְעֵתִים  
וְאַף כִּי אֶתְּ בְּסוֹף יָמִים וְעֵתִים!<sup>5</sup>

## דעת

אתר לימודי יהדות ורוח  
www.daat.ac.il

1 כבוא התלאה. — 2 לכו כמו הירח אשר מאורו יתוק ויגדל בדליה בעת החשך. — 3 נפש אשר  
תוקיר איש נבוח רק לפי מראהו וכו'. — 4 לעת זקנה. — 5 אף כי יוסיף דעת יוסיף מכאוב ודאגה. —  
6 כן צריך לנקד כשביל המשקל (וגם נמצא ברכוי, היהודים האפיליים, נחמיה).